

גיטין כב

משה שווערד

1. ספר שערים מצויינים בהלכה

<p>על עלה של עציץ נקוב כו' פסול, גזרה שמא יקטום. משמע דאם העציץ אינו נקוב כשר. והרמ"א (אהע"ז סי' קכד ס"ד) כתב, וה"ה בעציץ שאינו נקוב פסול, ויש אומרים דכשאינו נקוב לא גזרינן שמא יקטום. ופירשו בחלקת מחוקק (ס"ק יג) (ובבית שמואל (ס"ק יד) אהא דאמר דה"ה בעציץ שאינו נקוב פסול, אע"ג דלאו מחובר הוא, מ"מ גזרינן שמא יקטום, ואסור להשיטות דפוסקים דאיכא קציצה גם בתלוש. ועי' בדברינו לעיל (ד"ה יצא זה). ועי' במס' שבת (צה). התולש מעציץ שאינו נקוב פטור אבל אסור, ומבואר נמי דמן התורה דינו כתלוש. ועי' מה שכתבנו במס' פסחים (לה: ד"ה שזרעו בעציץ שאינו נקוב) דמבואר משם דאם הופרש ממנה תרומות ומעשרות יוצאים בה ידי חובת מצוה, וממילא מברכין עליה המוציא לחם מן הארץ ובהמ"ז, ומשמע דדינו כמחובר, ובמס' סוכה (יא. ד"ה וגידולן מן הארץ) כתבנו, אם מותר לסכך בו הסוכה, וע"ע בשמ"ב ה' סוכה (סי' קלד סק"ד). וכן לענין לולב הבאנו בשמ"ב (סי' קלו סק"ו) בלולב שגדל בעציץ שאינו נקוב אם כשר הוא. וצריך טעם לכל זה, דבהא הוי כמחובר לקרקע, ובהא לא הוי כמחובר לקרקע.</p>	<p>פסחים (לה: ד"ה שזרעו בעציץ שאינו נקוב) דמבואר משם דאם הופרש ממנה תרומות ומעשרות יוצאים בה ידי חובת מצוה, וממילא מברכין עליה המוציא לחם מן הארץ ובהמ"ז, ומשמע דדינו כמחובר, ובמס' סוכה (יא. ד"ה וגידולן מן הארץ) כתבנו, אם מותר לסכך בו הסוכה, וע"ע בשמ"ב ה' סוכה (סי' קלד סק"ד). וכן לענין לולב הבאנו בשמ"ב (סי' קלו סק"ו) בלולב שגדל בעציץ שאינו נקוב אם כשר הוא. וצריך טעם לכל זה, דבהא הוי כמחובר לקרקע, ובהא לא הוי כמחובר לקרקע.</p>
--	--

2. פני יהושע מסכת גיטין דף כב עמוד א

רבא אמר פסול גזירה שמא יקטום. הא דלא גזרינן לעיל [י"ט ע"א] בקרן של פרה שמא יקצוץ הקרן נראה דשאני הכא בעלה של עציץ דלמיקץ קאי משו"ה גזרינן משא"כ בקרן של פרה אין דרך לקצוץ מחיים. ועוד דבקרן פרה אי ס"ד שרוצה לקוצצו היה לו לקוצצו קודם הכתיבה, משא"כ בעלה של עציץ זמנין דבשעת כתיבה אינו עומד לקצוץ שלא הגיע זמנו ולאחר כך כשנשתהה הרבה עד שהגדילו הזרעים והפירות אפשר דממלך עלה ולא יהיב לה כיון דאשתנו למעלייתא משו"ה גזרי הכא טפי, כן נראה לי. ובוה נתיישב גם כן להני רבוותא שכתבו התוספות לעיל [כ"א ע"ב ד"ה יצא זה] בחותמך מן הקלף לאחר כתיבה וא"כ לכתחילה היה להם לפסול לכתוב על קלף גדול רק כפי מקום כתב הגט משום גזירה שמא יקצוץ, ולמאי דפרישית אתי שפיר וק"ל:

3. ספר דבר יעקב

דו החזיק בורעים קנה עציץ וזו היא ששנינו נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף ובשטר ובחזקה - הגמ' [קידו']

כב:] אומרת שעבד כנעני נקנה במשיכה. ומקשה הפנ"י הרי עבד הוקש לקרקע [ולכן נקנה בשטר] ואיך נקנה במשיכה שלא מהני בקרקע. ומתריך הפנ"י דאין דנין אפשר משאי אפשר, דקרקע לא מהני בה משיכה משום שא"א למשוך קרקע משא"כ עבד שאפשר למושכו.

[הנה"מ [סימן קצו-א] והמנ"ח [מצוה שלו] והמקנה [בקידו] שם] והקו"ש [קידו] אות קלה] מקשים על הפנ"י מהגמ' כאן שאומרת שעציץ נקוב אינו נקנה במשיכה כיון שדינו כקרקע, אע"פ שבמציאות אפשר למושכו.

הדב"א [ח"א סימן י-ב] והחזו"א [אה"ע סימן קמח לדף כב:] ושי' ר' שמואל [קידו] אות שכא] מתרצים דעציץ נקוב לא שייך בו משיכה, דכיון שהוא ממשיך לינוק מהארץ ונחשב מחובר לארץ, נחשב כאילו לא משכו ממקומו. [ואם מגביהו"ע עד שמפסיק יניקתו, באמת כתבו הרש"ש והחת"ס [הג"ל אות א] דהוי כמטלטלין שנקנים בהגבהה].

[הגר"א [חז"מ סימן קצו-ג] מבאר שעבד נקנה במשיכה ע"פ מש"כ התוס' והרא"ש [ב"ק יב.] שבדינים דרבנן עבד דינו כמטלטלין, וקיי"ל כר' יוחנן [ב"מ מו.] שקנין משיכה הוי תקנה מדרבנן, ולכן עבד נקנה במשיכה. ולפי"ז לפי ר"ל שסובר שקנין משיכה הוי מה"ת אין עבד נקנה במשיכה. [החזו"א [שם] כתב שגם לפי ר"ל משיכה הוי מה"ת, הוי עבד בכלל מטלטלין שנקנים במשיכה, כיון שקנין משיכה ילפינן מהפסוק מיד עמיתך דבר הנמסר מיד ליד, וזה כולל עבד שאפשר למוסרו מיד ליד.

4. שפתי כהן על חושן משפט - סימן רב

(ה) החזיק בעציץ כו'. [1] והב"ח כתב דאם משך בעציץ קנה אף הזרעים וע"ש טעמו וחלק על הר"ן ותוס' [2] ודבריו תמוהין ואין בהם טעם וריח דמ"ש שה' העציץ כבר שלו או שעכשיו קנהו כו' ע"ש:

5. ספר שערים מצויינים בהלכה

אביי אמר בטר נקבו אזלינן כו'. במשנה למלך (ביכורים פ"ב ה"ט) ביאר המחלוקת, אביי מדמה עציץ נקוב המונח על הגבול, כמו שאם היה מונח השורש בארץ ממש, ורבא ס"ל דלא דמי, דאם נטוע ממש בארץ יניקתו מרובה ממש, ואז נמשך הנוף אחר השורש, אבל בעציץ הנקוב, מ"מ אין יניקתו מרובה מן הארץ, ולא נמשך הנוף אחר השורש, ע"י שם שהארץ בכמה פרטי דינים, וביאר מחלוקת התנאים ושיטת הראשונים.

6. ספר גליוני מנחת הנ

שם נקבו בארץ ונופו בחוצה לארץ אביי אמר בטר נקבו אזלינן רבא אמר בטר נפו אזלינן, בדאשורש כ"ע לא פליגי כי

פליגי בדלא אשורש. ונראה ביאור דברי הגמרא דפלוגת אביי ורבא הוא בזה, דאביי סובר דבכדי שיחשב לפירות א"י סגי בזה שיניקתם הוא מא"י אף אם הם עומדים בחו"ל, ומשור"ה אע"ג דנופו עומד בחו"ל, מ"מ כיון שעיקרו בא"י ונמצא דגם הנוף יונק מקרקע א"י, ע"כ חייבין הפירות בתרומ"מ. וכ"מ ברש"י וז"ל בד"ה בטר נקבו אזלינן. שמשם הוא יונק וחייב במעשר ע"כ, הרי דסברת אביי הוא משום דיונק מא"י. ורבא סובר דצריך גם שיהיו הפירות עומדים וגדילין בא"י, ומשור"ה כשנופו בחוץ ולא גדלו ע"ג קרקע א"י, אף שיניקתן מא"י הוי דינן כפירות חו"ל. והא דבאשורש כו"ע לא פליגי הוא מדינא אחריתי, והוא משום דין דשדי נופו בטר עיקרו הנאמר בכה"ת כולה, והיינו דכיון דאשורש ועיקרו הוא בא"י נחשב גם הנוף כאילו עומד בא"י, ומשור"ה מודה רבא דחייב בתרומ"מ, כיון דהוי כאילו גם הנוף עומד וגדל בא"י. ורק בדלא אשורש דאז א"א לומר דשדי נופו בטר עיקרו ונמצא דמקום הנוף הוא בחו"ל, בזה פליגי אביי ורבא אם אזלינן בטר יניקתם או לא.

7. ביאור הגר"א יורה דעה סימן שלא

[כט] חייבים אם נקבעו כו'. ירושלמי שם מ"ט דר"א לחם הארץ בכל מקום שהוא כו' מ"ט דר"ע אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה שמה אתם חייבין ואין אתם חייבין בח"ל ושם למעלה אמר תני זו דברי ר"מ ר"א פירות ח"ל שנכנסו לארץ ר"א פטר ור"ע מחייב מ"ט דר"א לחם הארץ ולא לחם ח"ל מ"ט דר"ע אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה שמה אתם חייבין בין בפירות הארץ בין בפירות ח"ל כו' מה מקיים ר"ע טעמא דר"א לחם הארץ בספינה שנכנסה לארץ אם קרמו פניה מן החוט ולפנים חייבת מן החוט ולחוץ פטורה ע"ד דר"ע כו' שהכל הולך אחרי קרימה בתנור. וה"ה למעשרות וז"ש נקבעו כי הגלגול לת"ק והקרימה לר"ע הוא כגורן למעשרות שאסור לאכול עראי כמ"ש ברפ"ג דחלה אבל עונת המעשרות הוי כנתינת המים בחלה כמ"ש בחלה שם. והרמב"ם כתב חייבין בחלה ואם נקבעו למעשר ביד ישראל חייבין במעשרות מדבריהם. וש"ע השמיטו תיבת מדבריהם דאין נ"מ בזה"ל כנ"ל ונראה שהרמב"ם למד דאינון אלא מדבריהם ממ"ש בגטין כ"ב א' אילן מקצתו בארץ כו' לא מקצת שרשין כו' ואי מדאורייתא חייב לר"ע אין נ"מ בזה דהא הכל תליא היכן הפירות בשעת קביעתן אבל דבריו צ"ע מ"ש בחלה דמחייב מדאורייתא ובמעשרות מדרבנן דהא מחד קרא נפקי וכן תמה בכ"מ וברייתא הנ"ל י"ל בפירות שא"צ גורן למעשרות:

8. שו"ע אורח חיים - סימן תנה

(ה) נוהגין שלא ליתן מלח במצה, ונכון הדבר; (ואפילו בדיעבד יש לאסור) (מרדכי וד"ע):

9. ביאור הגר"א אורח חיים סימן תנה סעיף ה

נוהגין כו' ואפ"ל. שמביאין ראייה לאסור ממ"ש בפ"ח דשבת ובגטין מצה דלא מליח ובחולין אמרו מליח כרותח והוי כנילוש בחמין וכנ"ל בס"ג ובפ"ד דשבת ולא במלח שמוסיף הבל וכן בפ"ב דב"ב מרחיקין את המלח משום חמימות וכמ"ש שם בגמ' וז"ש ב"ה ואפ"ל בדיעבד כו' וכ"כ המרדכי וכנ"ל בס"ג אבל הרבה פוסקים מתירין ודוחין ראיותיהם ההיא דלא מליח ר"ל שמחוסר תיקון כמו דלא עפיץ וההיא דמליח כרותח אמרינן שם בהדיא דוקא שאין נאכל מחמת מלחו וע"ד ס' צ"ח וס' ק"ה וכן ההיא דשבת וב"ב שיש מלח הרבה וערשב"א ס' רכ"ד דלא הוי כרותח אלא להבליע ולהפליט כו' אבל להחם כו'. והר"ן מביא ראייה להתיר ר"פ כ"ש ממ"ש ותיקא במיא ומילתא אסור משמע דוקא ותיקא אדמבשל ליה מחמע אבל לחם לא וכ"כ הרשב"א אלא שכל שנוהגין להחמיר:

10. ספר שערים מצויינים בהלכה

מצה כמשמעו דלא מליח ודלא קמיה ודלא אפיין. כתב הרא"ש במס' פסחים (פ"ב סי' כג) דבאשכנז נהגו שלא ליתן מלח בעיסת מצה, ויש נותנים טעם להמנהג, מהא דאמרין כאן מצה דלא מליח, ולאו דאיה היא, דעור שאינו מתוקן כהלכתו קרי ליה מצה, כעיסה שלא נגמרה בחימוץ. וברמ"א (או"ח סי' תנה

11. תוספות מסכת גיטין דף כב עמוד א

מאן חכמים ר' אלעזר - פי' בקונטרס דאמר עדי מסירה עיקר והבאה להנשא צריכה להביא עדי מסירה ודוקא הכא על דבר שיכול להזדייף ואומר רש"י דצריכה עדי מסירה בשעה שבאת להנשא אבל בגיטין הכתובים בדבר שאינו יכול להזדייף יכולה להנשא ע"י עדי חתימה ואפילו לר' אלעזר כדתנן בפ' בתרא (לקמן פו.) ומייתי ליה בריש מכילתין שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם אבל מה שפי' בקונטרס דלר' מאיר אשה הבאה לינשא בגט הכתוב על דבר שיכול להזדייף אינה צריכה עדי מסירה ועדים החתומים בו אינה מביאה לפנינו אם יש מכירין חתימתן ואי הוה ביה תנאה וזייפתיה ליכא דידע משמע דאי הוי סהדי קמן הוה כשר ואי אפשר לומר כן דלר' מאיר בעינן שיהא מוכח מתוכו כדמשמע בריש כל הגט (לקמן כד:) ובדבר שיכול להזדייף אין מוכיח מתוכו כלום.

12. גרש ירחים מסכת גיטין דף כב עמוד א

(קנה) בא"ד דלרבי מאיר בעינן שיהא מוכח מתוכו עכ"ל. כבר העירוני בזה גט מקושר דף ל"ב דקשה למה לא יוחשב מוכח מתוכו, אטו גט שאינו מקויים שיש בו חשש זיוף, אם באו עדי קיום, אטו אינו חשיב מוכח מתוכו, עיין שם, גם קשה לי בריש מכילתין (ב, ב) דבעינן בפני נכתב משום שאין בקיאין לשמה, אם כן נימא שאינו מוכח מתוכו, ואף דיש לומר סתם ספרי דדייני גמירי, אטו במקום שבודאי ידוע שאין בקיאין, לא יועיל הגט אף אם יעידו העדים שנכתב לשמה, אלא ודאי דוקא בשני יוסף בן שמעון לא מיקרי מוכח מתוכו, דכמו שזו יכולה להתגרש בזה הגט, גם זו יכולה להתגרש, אבל במה שהוא גילוי מילתא על גוף הגט, לא איכפת לן במה שצריך עדים על הכשירו, ולא דמי לשני יוסף בן שמעון דהגט כמו שהוא, ראוי גם להאחרת:

13. ספר דבר יעקב

ג' בא"ד - אבל לר"מ דאמר לא בעינן עדי מסירה וכו' - מדויק מרש"י שלפי ר"מ איצ כלל עדי מסירה, וכן מדויק מרש"י [לעיל כ: ד"ה ור"א, ע"ש אות יא].

14. חזו"א - אה"ע ס' פז:א

השטר נעשית עין שזכו השטר שנמסר לפניהם, והיני שנכתב על דבר שאינו יכול להזדייף, אין לריבין העדים להכיר את לוח השטר שלא נשתנה בכחזו כנוס, שהרי אינו שינהו היה ניכר, וסגי בהכרה שזכו השטר שנמסר, אבנ כשנכתב על דבר שיכול להזדייף, לא סגי בהכרת השטר, אלא לריבין להכירו שלא נשתנה בו דבר, ואף שאינן זוכרין מה שכתוב בו בדיוק, כיון שמכירין לוחו בדיוק, וגרסה דכא דפסל ר"א בגט לאחר י' ימים, היינו כשמעידין על הכרת לוחו בזה אין לנו סומכין עליהם בדבר שיכול להזדייף שזו הכרה כבודה להכיר שגא נשתנה אבל כשמעידין שזוכרין מה שהיה כתוב בו, וזו עדות גמורה שנתגרסה, וסומכין על פיהן, וכן מצוה בר"ן, ויש לעי' בהא דאמר דמכאן עד י' ימים לא, אם הוא דאוריחא או דרבנן, וגרסה דעיקר עדות זו שמועיל מה שמכירין את השטר, הוא מחידוש דין שטרות לר"א, והלכך בלאחר זמן כיון שאינו מדין שטרות בדבר שיכול להזדייף הוא פסול דאוריחא.

א) גיטין כ"ב ב' לא הכשיר ר"א אלא בניטין אבל בשאר שטרות לא דכתיב ונתתם כו', מצוה לר"א שטר שנמסר לפני ע"מ חשיב שטר ראי, ויש לעי' היכי דמי אי זוכרין העדות על פה, איכ יבואו ויעידו ולמה לן שפרא, ואי אינן זוכרין מה יועיל השטר כיון שאין עדים חתומין עליו, ויש לומר דמייירי במכירין את

ור"י דמכשיר לאחר י' ימים צדצר שיכול להזדייף, ואמר טעמא חס איתא דכוי צו תגאח מדכר דכירי, ל"ל דהיינו דכוי דכירי צלורת השער שהיה כתוב צו תנאי, דאילו אומרים הטדים שזוכרין שלא היה צו תנאי מודה ר"א דסומכין עליה, וע"כ הכא בזוכרין לורת השער ואינן זוכרין את הכתוב צו עסקינן.

15. ספר שערים מצויינים בהלכה

וכן בשו"ת מן השמים (סי' לב) שאל אם מותר לכתוב חד"ת בחוה"מ כדי שלא ישכח, והשיבו לו בזה"ל, "אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב, אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה", כשמחדשים חידוש בהלכה ומעמידין אותה על בירור, אותן שערים נאהבים לפני המלך הגדול, יותר מכל משכנות יעקב המקיימים בהם שאר המצוות, וכן מי שמחשב מחשבות וסובר סברות בהלכות חמורות ובפסקים החמורים, נאהב ונחמד לפני המלך העליון, וזהו שאמרו (ברכות ו:): אגרא דשמעתתא סברא, והדברים והמחשבות הם כמרגליות היקרות בעיניו, ואם על אבידת כסף אחד או שוה כסף התירה תורה לעשות מלאכה בחוה"מ, כש"כ שיש לחוס על אבידת המרגליות היקרות הם לכתבם ולחתמם למען לא יאבדו, והכותב והחותם יקבל שכר עליהם כו' עכ"ל.

שם ע"כ מכאן עד עשרה ימים כו' מידכר דכירי. בשמ"ב (ח"ב ה' חוה"מ סי' קד) הבאנו כמה פוסקים שהתירו לכתוב חידושי תורה בחוה"מ משום הפסד שמא ישכחם, והריטב"א בעצמו כתב חידושי בחוה"מ. וקשה מכאן דהרי קי"ל כר"י דעד עשרה ימים מידכר דכירי, ונראה דתורה שאני, דהרי איתא במס' חגיגה (טו.) דברי תורה נוחין לאבדן, ופרש"י ע"י שכחה, ומצינו כזה הרבה בדברי חז"ל דנוח לשכחם, ובפרט ענינים דתלוי בסברות.

16. ספר דבר יעקב

יא) האשה כותבת את גיטה - פירש"י ומקנתו לבעל וחוזר ומסרו לה לגירושין. הר"ן מקשה כיון שהאשה צריכה להקנות את נייר הגט לבעל בין הכתיבה לנתינה א"כ צריך לפסול הגט כמו בגט שצריך קציצה בין הכתיבה לנתינה. ומתוך הר"ן בדוחק דהקנאה לא דמיא לקציצה, כיון שהקנאה אינה מעשה בגוף הגט.

17. תוספות מסכת גיטין דף כב עמוד ב

וא"ת ואכתי הא לאו בני שליחות ניהו מאי מהני דגדול עומד על גביו וי"ל דלא בעינן שליחות בכתיבה דוכתב לאו אבעל קאי אלא אסופר והא דאמרינן לקמן (דף עא:): צריך שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו לאו משום שליחות אלא משום דכשלא צוה הבעל לא חשיב לשמה אלא חשיב סתמא ופסול דאשה לאו לגירושין קיימא...

18. תוספות מסכת גיטין דף כב עמוד ב

וא"ת והא לאו בני כריתות ניהו וי"ל דחשיבי בני כריתות הואיל ואם הגדיל הקטן ונשתפה השוטה הוו בני כריתות

כיון דא"כ יהא בר כריתות, משא"כ בתפילין כתיב להיפוך וקשרתם וכתבתם. [עי' דבר המלך גיטין סי' מ"ג].

(ב) ובחלקת יואב מתרץ דיש הכדל בין עשה לל"ת, דבל"ת מבואר בסנהדרין דמקרי בר חיובא, רק עונש לית לי' דרחמנא חס עליו, משא"כ בעשה פטור לגמרי, ואפי' סיבת החיוב לית לי'.

(ג) ובספר אחיעזר (ח"ג סי' פ"ב, אות י"ב) תירץ, ובית שערים (יו"ד סי' ט') בשם כתב סופר תירצו, דתפילין כל היום הוא מצוה בפ"ע וחייב בפ"ע, ולכן ל"מ מה שיתחייב כשיגדיל, דאז יהי' כבר חיוב חדש, משא"כ גבי נבילה ושחיטה, נבילה זו תהא אסורה לו לכשיגדיל, ושפיר מקרי בר זביחא, דהזביחה נוגע לו לכשיגדיל, וכן אותו הגט תועיל לו אח"כ [עי' דבר המלך גיטין סי' מ"ג בסופר] ומשמרת חיים ח"א (דף ע"ב).

(ד) ובקמת הסופר (א' ס"ק ה') מתרץ, דבכריתות דרשינן וכתב ונתן (רש"י גיטין י"א) ושם אינו צריך בפועל בר נתינה, דהא ודאי אינו מחוייב לגרש את אשתו רק בעינן שיהא בר כריתות "בכח" שאם הי' רוצה הי' יכול לגרש אשתו, וכיון דרק בעינן בכח, שפיר אמרינן דגם קטן כיון דלכשיגדיל יכול לגרש שוב יכול לגרש גם עכשיו, דגם עתה נחשב בר נתינה בכח, אבל בדרשא וקשרתם וכתבתם בעינן בר קשירה בפועל ממש, ולכן קטן נחשב אינו בר קשירה.

(ה) במשמרת חיים (ח"א דף ע"ה) תירץ דגבי תפילין בכתיבתו עושה הפרשיות לתפילין, ואז יש כלל דכיון דאינו נכלל בדיני תפילין אינו עושה הכשר תפילין, אבל גבי שחיטה השוחט אינו מתיר הבהמה לאכילה, רק עושה פעולת השחיטה והתורה מתירתו, ולכן אין נפק"מ אם הוא בר זביחה עכשיו.

(ו) בדבר המלך (גיטין סי' מ"ד) תירץ, דבגט סיבת הפסול הוא מחמת דאינו בתורת כריתות, לכן כל שעתידי להיות בר כריתות ויתבטל הסיבה כשר, אולם בתפילין אין הפסול מחמת דאינו בר קשירה, אלא שזה הוכחה דאינו בכתיבה, דהוי רק סימן לידע שמי שאינו בתורת כגון מומר ואשה פסולים לכתוב, נמצא דהפסול מחמת שהיא אשה ולא מחמת שאינה "בתורת", א"כ גם קטן כיון דאינו בקשירה יש הוכחה דפסול לכתובה מחמת שהוא קטן ולא מחמת שאינו "בתורת". עיי"ש ראיות לזה.

שם בא"ד וא"ת והא לאו בני כריתות נינהו. וי"ל דחשיבי בני כריתות וכו'. עי' בנודע ביהודה בא"ח (סי' א') שהקשה על דברי התוס' שכתבו דקטן גבי גט מיקרי בר כריתות כיון שכשיגדיל יהא בר כריתות, א"כ גם לענין תפילין יהא כשר קטן לכתובת תפילין, ולמה נתמעט קטן לקמן (מ"ה): מטעם דאינו בר קשירה, נימא כיון דאחי לכלל וקשרתם מיקרי בר קשירה. וכן בשחיטה כתבו דקטן כשר מטעם דכשיגדיל יהא בר זביחה, ומאי שנא מתפילין. ע"כ קושיית הנוב"י.

(א) בחי' כתב סופר גיטין תי' דבגט כתיב וכתב קודם ואח"כ ונתן, א"כ בעת הכתיבה עדיין אינו בר כריתות מ"מ מהני

(ז) בקובץ הערות יבמות (אות ל"ג) דקטן בעצם יש לו דין כריתות, וכל החסרון רק במציאות דאין עושה המעשה כהוגן דאין לו דעת, בזה אמרינן כיון דכשיגדיל יכול לגרש השתא נמי מהני, אבל היכא דחסר לו עכשיו הדין כמו בקטן לענין קשירה, דכל זמן שהוא קטן אינו חייב במצות קשירה, לא מהני לכשיגדיל, דאז מתחדש בו דין חדש.

(ח) עי' חידושי ר' שורקין קידושין (אות י"ח).

י. הכל כשרים לכתוב את הגט אפי' חרש שוטה וקטן – הפנ"י מקשה על הא דתנן שגט שכתבו קטן כשר, הרי קי"ל דאומן קונה בשבח כלי [כדאיתא בב"ק צט.]. וא"כ קנה הקטן חלק בגט וקטן אינו יכול להקנות לבעל [המגרש], דקטן לית ליה דעת להקנות [כדאיתא בסוכה מו:]. וא"כ הגט פסול כיון שבעינן שהגט יהיה משל הבעל.

א. הפנ"י מתרץ דמסתמא אין כוונתו של הקטן לקנות הגט ע"י כתיבתו. ויוצא מדבריו שאומן צריך כוונה לקנות, ואילולא דבריו היה אפשר לומר שהשבח נקנה לאומן ממילא דהוי כמו פירות או שבח אחר שגדלים בשדה, שהוי של בעל השדה בלי כוונה לקנות ובלי מעשה קנין.

ב. הקה"ח [סימן שו-ד] מתרץ דאומן קונה רק קנין משכון, ולכן כאשר הקטן מקבל שכרו פקע קנינו ממילא. הקה"ח חולק בזה על מהר"ש הלוי שסובר שאומן קונה בשבח כלי קנין גמור. [עיין דבר יעקב ב"ק צט. אית ד].

הפ"ת [סימן קכ-ב] מביא המנחת עני שכתב שגאון אחד נהג להורות שאחרי כתיבת הגט צריך הסופר להקנות הגט לבעל כיון שאומן קונה בשבח כלי, ומביא המנחת עני דהאחרונים כתבו שא"צ להקנות הגט, דהא דאומן קונה בשבח כלי ה"מ כשהכלי ביד האומן אבל אחרי שהחזירו לבעה"ב אינו קונה. ולפי הקה"ח זה מובן כיון שהיה לאומן רק קנין משכון.

ה. החת"ס [ד"ה הכל] והבית אהרן והחלקת יואב [ח"י סימן טז] וערוך השולחן [אה"ע סימן קכ-לו] מתרצים שבגט לא שייך שהסופר יקנה בשבח כלי, דלגבי הסופר הנזיר לא נשבח ואין לו תועלת בגט, ורק לגבי הבעל יש בזה שבח אבל לגבי אדם אחר אין כאן שבת.

החת"ס כתב דאכתי יש מקום לקושית הפנ"י למאן דמוקי מתני' בכתב טופס ללא תורף, שבוה כיון שהגט ראוי לכל אדם אית ליה שבת.]

א. והוא שהיה גדול עומד על גביו – יש לחקר הא דמתני גדול עומד על גביו האם זה משום שאז מהני הכוונה לשמה של הקטן או שאז מהני הכוונה של הגדול להצטרף למעשה הקטן.

מלשון רש"י [ד"ה והוא ד"ה לדעתיה] משמע
דמהני כוונת הקטן.

וכן מדברי התוס' [לעיל כב:] שכתבו שהכא
הגדול מלמד ומזהיר הקטן לעשות לשמה, מבואר
שאו מהני הכוונה של הקטן. וכן מבואר בר"ן
שהוסיף על דברי התוס': ובכה"ג [שהגדול מלמד
ומזהיר הקטן] מהני כוונה דידהו [כוונה של החש"ן].
גם מש"כ התוס' לעיל שגם בחליצה מהני גדול
עומד ע"ג, היינו משום שס"ל שהכא שגדול עומד
ע"ג מהני מחשבת הקטן.

➤ הרשב"א [חולין יב:] מביא ר' יונה שכתב ליישב
קושיית התוס' [לעיל כב: ד"ה והא] והראשונים למה
בכתיבת גט מהני גדול עומד ע"ג ובחליצה לא
מהני, ומתיר ר' יונה דגדול עומד ע"ג מהני רק
בדברים שאפשר לעשותם ע"י שליח, כגון גט
שאפשר לכתבו ע"י שליח מהני הכוונה של הגדול,
כיון שהוא שליח הבעל לכוון לשמה בכתיבת הגט,
משא"כ בחליצה שלא מהני שליחות לא מהני שקטן
יחלוץ כאשר גדול עומד ע"ג. [ומבואר שר' יונה
ס"ל שבגדול עומד ע"ג מהני הכוונה של הגדול.
בש"י ר' שמואל [אות קפת] מבאר דמהני כוונת
הגדול כיון שהקטן עושה מעשה על פיו, דהוי כאילו
הגדול כותב ע"י מכונה, דאין דין כוונה תלוי במי
שמוליק העט על הנייר אלא מי שהכתיבה נעשית
על פיו.

ולכאורה קשה לפי ר' יונה שמהני כוונת הגדול
שעומד ע"ג, למה זה לא מועיל בגוי, ומה איכפת
לן שהגוי עושה אדעתיה דנפשיה, מ"מ כיון שישראל
עומד ע"ג מהני כוונה דישאל. מתירן הכת"ס [ד"ה
וצ"ל וכע"ז כתב החת"ס] דהוכא שיש כוונה אחרת
של הכותב לא מהני כוונת העומד ע"ג.

ולפ"ז מבאר החת"ס הא דהוצרך רש"י [ד"ה
לדעתיה] לפרש שהגוי גמר בלבו לשם אחר, ואינו
מפרש כמו התוס' שכתבו שהגוי כותב סתמא, [וסתם
אשה לאו לגירושין עומדת], משום שרש"י סובר
כמו ר' יונה שמהני כוונת הגדול, ולכן הוצרך לפרש
שהכא לא מהני כיון שהגוי הכותב יש לו כוונה
אחרת. L

22. ספר שערים מצויינים בהלכה

עכו"ם לדעתיה דנפשיה עבד. ע"י ברש"י
שכתב דאע"פ שאומרים לו שיכוין
לצורך כן, מ"מ כיון שהוא גדול ויש בו דעת,
שמא גמר בלבו לשם אחר. [וצ"כ היאך
מגרשים המומרים האפיקורסים את נשיהם, הא
אינם מאמינים בתורה והכל לשחוק בעיניהם,
ואע"פ שהרב המסדר הגט אומר לו שיכוין
לשמו ולשמה ולשם גירושין, מ"מ הוא
לדעתיה דנפשיה עבד. וע"י בשו"ע (אהע"ז סי'
קכג ס"ב) דמומר או מחלל שבת בפרהסיא הרי
הוא ככותי לכל דבר. ובתשרי חכם צבי (סי' א)

דן בענין חליצת מומר אם מהני, דחליצה בלא
כוונה פסולה מדאורייתא, ומומר גרע מנכרי,
ולא מהני מה שיאמר בפיו שהוא חולץ לה
בכוונה לפוטרה, דאנן סהדי דאדעתיה דנפשיה
עבד כמו בנכרי, אלא יש חילוק בין חליצה
לגט כו' ע"ש. אבל בתשרי הגרע"א (סי' כג)
כתב, דאינו ודאי אלא ספק, והביא דגם בבית
שמואל (סי' קכג סק"ה) מבואר כן. וע"י בשו"ת
התשב"ץ (ח"ג סי' מג) דמעשים בכל יום
שהמשומד מגרש אשתו כו' ע"ש. וע"ע
בדברינו לקמן (כג: ד"ה אף שלוחכם בני
ברית) מה שכתבנו בענין זה. <